

Quaestio medica, an in ulcere tonsillarum gangraenso, antiseptica? / [Charles-Augustin Vandermonde].

Contributors

Vandermonde, Charles-Augustin, 1727-1762.
Rabours, G. de.
Université de Paris.

Publication/Creation

[Paris] : [Typ. Quillau], [1749]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/hzp5v8qk>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

DEO OPTIMO MAX.

UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI - PARÆ, ET S. LUCÆ
Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

QUODLIBETARIIS DISPUTATIONIBUS
manè discutienda, in Scholis Medicorum, die Jovis vigesimo-septimo
mensis Novembris, anno Domini M. DCC. XLIX.

M. GEDEONE DE RABOURS,
Doctore Medico, Præside.

An in ulcere Tonsillarum Gangranoso, Antiseptica?

I.

N A S C I, pati, mori, hæ sunt vitæ tempestates. Quot morbi, delictis nostris coarvi, terris incubuerunt, vigore, & ortu, dissimiles! Alii enim ferociter sæviunt: alii mitiùs vagantur. Multi apparuerunt ab incunabulis Medicinæ; nonnullis verò, temporis lapsus dedit originem. Talis est affectus Tonsillarum gangranosus, qui apud nos nuperimè grassatus est. De quo, *Hippocrates*, (a) & post illum *Aretæus* legendi sunt. Longo post *Aretæum* tempore, *Aetius* fusè differuit,

de crustosis, & pestilentibus, Tonsillarum ulceribus: hæc autem, cum hocce affectu consentire omnino videntur. Ab eo, veteres, Latini, aut Arabes, de tetrâ hâc lue profundè siluerunt; sive, quòd tamdiù latuerit, sive, quòd Medici tunc temporis, in futilibus scholæ argutiis, toti fuerint; cùm in observandis morbis, potuissent utiliùs exerceri. At morbus, qui trium tantùm, ex antiquioribus Medicinæ principibus, observationes non fefellerat, pluribus neotericis, se rursus obtulit: ut *Mercato*, *Sgambato*, *Alaymo*, *Cortefio*, *Aetio-Cleto*, *Severino*, & aliis bene multis. Collectis eorum scriptis, constare videtur, anno 1610, Hispanos, hâc peste, quam *Garotillo* vocant, fuisse infectos, hinc Melitenses, Siculos, incolas Apullix, Calabria, Campania, celeri contagione fuisse contaminatos; unde in Neapolim migravit, & per viginti annos, tyrannidem exercuit. Interdum, præstantissimi in arte Medicâ viri, in Hispaniâ *Gomes de Laparra*, in Siciliâ *Alaymus*, in Italiâ *Cletus Signinus*, in Germaniâ *Wedelius*, & *Bartholinus*, in Galliâ, *Renatus Moreau*, morbi ferocitate perculsi, quidquid viderant, diligenter observavere. Sed morbus vix cognitus, ut Proteus effugit, non sine incremento nostræ felicitatis. Silente morbo, siluerunt Authores. *Wierus* enim, *Forestus*, *Ramazzeni* hunc morbum se vidisse, inconsulte crediderunt. Utinam error, apud Authores diutiùs remansisset! At sopitus brevè revixit, & Angliam afflixit, ab anno 1739, adhuc & affligit. Post tot fata, tot gyros, & editas strages, ad nos, malis avibus, devecta fuit, non devecta, non debilitata, tantis nationibus peragratis, sed antiquæ memor ferocitatis: promiscuè cadunt infantes, ab lactati, aut lactantes, nec parcat adultis. Undique evocat putredinem, unicum tot malorum, instrumentum. Ea autem accersita continuum sanguinis fluxum sistit, fugaces fluidorum volutiones cohibet, eâ ipsâ solidorum nexus dissolvitur. Unde ad coercendos, effrænatae putredinis impetus, antiseptica usurpanda sunt. Iis enim, novum additur calcar sanguini, torpentes humorum motus exsuscitantur, pulsus fit fortior, saniem acre corrigitur, uno verbo antisepticis curatur, omne vitium putrefactionis.

(a) Vander-Linden. T. II. p. 74. lib. II. Morb. Textu 48.

MINORIS profectò esset periculi hic morbus, si apertâ acie, & certis se proderet caracteribus. At quanta in symptomatibus diversitas! Hic ægrotantes, (a) nullâ, vel levissimâ febre vexantur. Hic pulsus, (b) citissimè agitur. In iis lingua, internaue oris vehementer inflammantur, facies rufescit, (c) oculi lacrymis irrorantur. In iis, vultus pallidus livescit, faucesque (d) levi tantùm phlogosi laborant. Mox ex obstructis naribus, (e) ichor guttatim effluit; mox verò nihil decedit, (f) ex narium cavitatibus. His signis adeo variatis, Medicus decipitur incautus, levissimis symptomatibus fretus, gravissimo morbo laxas dat habenas. Interdum serpit malum, huc illuc extenditur, & radices figit inextricabiles. Qui tamen, in diversas semitas abeunt, in hoc unùm concordés sunt, quòd ægrotantes exhalent, fœtorem teterrimum. Hoc autem signo, peculiariter, & quasi pathognomonicè, hic morbus designatur, ut morbo inferiùs descripto, patebit. Horrore corripiuntur ægri, mox æstu interno, & febriculâ, ut in iis affectibus plerumque accidit. Tument tonsillæ, rubescunt, leviter dolent, brevè escharis cooperiuntur, quæ putredinem latè dispergunt. Crescente febre, crescit morbus. Vires prosteruntur, pulsus dejicitur, ex ore perpetuò afflatur odor fatidus; crusta alba crassescit, radices altiùs agit, & non aufertur, quin altera subjecta renascatur. Sunt quibus maculæ rubicundæ, nunc paucæ, nunc multæ, modò in unâ, modò in alterâ corporis parte apparent, aliquando, in corpore universo. Ægros aut somnus gravis premit, aut delirium vexat. Facies pallescit, vox rauca est, facilis tamen superest deglutitio. Odore magis ac magis putrido, astantes infestantur; larynx, pharynx eroduntur, provec tamque ad ventriculum, aut ad pulmones erosionem, mors brevè subsequitur. Si morbus remediis superetur, 4°. vel 5°. die, dat signa remissionis; paululum decrescit febris, eschara attenuatur, os minùs fœtet, pulsus est æquabilior. Emaciantur ægri, vox resonat in narium cavitatibus, & è naso, ut aiunt, loquuntur. Membrana exterior laryngis, aut pharyngis, erosa priùs, exfoliatur; & hâc saluberrimâ metamorphosi, faucibus orique interno naturalis status restituitur. Aliquando etiam parotides protuberant, & probant esse expulsum ex faucibus virus morbificum.

I I I.

FRUSTRÀ aliquis, hujus monstri perniciem moliretur, nisi pessimam illius matrem, putredinem videret, arceret, extingueret. Hæc enim corpora erodit, dissolvit, eorum connexionem destruit, & terribili consociata fœtori, vivum cadaver rapit ad interitum. Si fœtor ille, mortis nunciùs, eundo vires non acquireret, inspiratione, aëri externo confusus, pulmones contaminaret, & solo tactu, liquida, & deglutita omnia inficeret, cæteris humoribus pestem brevè allatura. At quàm rapidi progressus! Quot loca citissimè invadit! Si vires ipsius deficiant, ab aëre, ipsiusque miasmatis petit auxilium. Corruptus aër, putredinem generat, generata putredo, vice suâ aërem corrumpit, & sic alendo foco huic pestifero, viribus unitis, conspirant. Quod inspiratum pulmones rescit, sanguinem restaurat, & per totum corpus virile diffundit robur, illud mortis nostræ fieri instrumentum, dolendum sanè est. Sicut enim aër cum purus est, in intimis visceribus, vitam; sic cum depravatus est, mortem affert inevitabilem. Quo pacto hoc accideret, nisi mediante aere, partium putrefactarum sarcinis gravato. Hæc nihil aliud sunt, quàm pessima miasmata, aeri permista, Chymicorum more loquar, salia acria, volatilia, tenuissima, sulphure quodam crasso inquinata. Morbus autem, ideo sedet in ore interno, quia natura quæ totis viribus incumbit ad dissipanda miasmata, aeris auxilio in sanguinem intromissa, tonsillas reperit, & humidæ & flexiles, proindeque procliviores ad putredinem concipiendam. Nec satis est, ut pestis illa locum sibi seligat aptissimum, seligit etiam, & subjectum, ut securiùs grassari possit. Ideo infantes, qui adultis calidiores sunt, & humidiores, qui donantur fibræ laxæ, hoc morbo potissimùm tentantur. Hujus autem morbi contagiosi causam, credimus cum Hippocrate, tum in calorem, tum in ventos esse rejiciendam. Constat autem, his duobus elapsis annis, calorem apud nos fuisse maximum: quippe cum spiritus vini, ascenderit, ad 30 gradus Thermometri Reaumuriani. Quo calore plantæ, & animalia vitali motu destituta facilè putrescunt. Hæc autem partes putrefactæ, in aëre diffusæ, suppeditantur ab exhalationibus, è terrâ erumpentibus, putridis ab aquis, à cadaveribus inconditis, à paludibus semè-exsicatis, quæ simul unitæ, aëri cloacarum, lanienarum, leguminum, aliorumque in hâc urbe putrescentium,

(a) Alaymus.
Conf. pro. ulc. p.
31.

(b) Fothergill.
Descrip. du mal.
de Gorg. p. 67.

(c) It. p. 59.

(d) Aretæus.
de morb. Acut. &
Chron. &c. lib.

1. cap. 9.

(e) Diff. hist.
D. D. Chomel. p.
38.

(f) Lett. de
M. Astruc, ad
Calc. op. cit. p.
105.

3

partibus contaminato, pestem minitantur. Ad hæc: si attendas, ad certos quosdam ventos austrinos, qui elapso biennio, per plures menses spiravere, videbis hunc morbum, horum flatui maligno, natales suos apud nos, debere. Illi enim ut ait, *Hippocrates*, (a) crassâ fœti substantiâ & impurâ, stagnorum halitibus infecti, pestilentem auram secum rapiunt, & depravatum aërem nostrum, majori labe contaminant. Hinc iis ventis flantibus, tot morbi Parisinos devastavere. Hinc certo certius est, ab aere malefico putredinem, & à putredine morbum, generari.

(a) Aphor. 5. & 17. lib. 3. & 1. epidem.

I V.

TONSILLARUM dolor, sæpe minùs morbus, quàm ægritudo. At ulcus gangranosum, malum, quo nullum est nocentius. Ille affectus, remediis non raro cedit levissimis. Hoc malum sæpè resistit omnibus. Sæviente morbo, hoc unicum Medico pensum incumbit, ut arcendæ putredini prospiciat, & laboret, tùm firmando vires ægotantium, cùm vires morbi debilitando. Illæ autem in duplici cardine positæ, duplici viâ conservantur. Tum sanguinis & humorum, tum spirituum animalium motus torpescens, exsuscitando. Quoties per vasa sanguinea humores, spiritus per nervos, liberè & expeditè, circulos suos, & influxus absolvunt; toties stat sanitas. Quoties verò liquidorum motus impeditur, toties vires dejiciuntur. Unde ex spontaneis lassitudinibus, morbos prænuntiari posse dixit (a) *Hippocrates*. Hanc in morbis putridis, virium jacturam, non ineptè metuit, (b) dignissimus Boerhaavii discipulus, cùm censet homines, etiam robustissimos, nihilo citiùs frangi, quàm putridis effluviis. At quâ potissimùm viâ ægri restaurandi sunt? An per venæ-sectionem? Res esset plena periculis. Virium defectui medentur, succi acetosæ, acetosellæ, ribesiorum nigrorum, limoniorum, aurantiorum; acetum, sal marinum, gemmeum, aluminosum, & antiseptica camphorata. Tenuissimis suis partibus, angustiam subeunt vasorum ingentem, nervos extimulant, languentes spiritus excitant, hinc novam quasi vitam inspirant, hominibus etiam debilissimis; hinc post evacuationes nimias, admoto naribus aceto, vires collapsæ subito restaurantur. Influxu nervorum expedito, circularis humorum motus, benè instituitur. Distributis undequaque spiritibus, leni stimulo arteriæ incitantur, acida sanguinem concretum dividunt, dissolutum increassant, & restituito humoribus, spiritibusque motu, ægotantes reficiuntur, eò citiùs, quòd simul devicta cedat putredo. Corporis humores, ut motu, sic quiete putrescunt. Hinc post mortem, liquidorum stagnatione, sicut per vitam, motu eorundem vividiori, ruimus in putrilaginem. Putrescentibus humoribus, aquosæ sanguinis partes, & subtiliores dissipantur, salia acido orbantur, exaltantur, à terrâ oleoque suo separantur: fiunt acria, volatilia, alcalina; olea pariter tenuiora reddita, terrâ spoliata, sali illi acri permista, acria, volatilia, fætentia evadunt; dum altera pars olei tenacissimè permista terræ, aquâ, sale, & oleo priori destitutæ, abit in atram fæcem, & concretionem immeabilem. Oppositi effectus oriuntur ex usu antisepticorum; sales enim demulcentur, olea temperantur, fibræ quasi diffluentes corroborantur, dissoluti humores, non coagulantur, sed suaviter resolvuntur. Extus gargarismatibus acido-salinis, pituita crassâ excernitur, salivales glandulæ constringuntur, & copiosâ salivatione liberantur: dum intromissæ, bibulis venarum osculis, partes salinæ, moras nechtunt fermentationi. Acidis verò potulentis, intestina irrorantur, fætor compescitur, stagnantia liquida moventur; eadem etiam unctuofo quodam mucilagine, salia involvunt, principio inflammabili, olea fætentia temperant, volatilia figunt, increassata verò incidunt, meabilia reddunt. Acida dein ad sanguinem translata, partes oleosas, phlogisticas, nimium resolutas, expansas, & commotas fixas detinent, salino-urinosas, ad indolem falso-ammoniacalem reducunt, diuresim, & diaphoresim excitant, & felici resolutione materiam expellunt morbificam. Quantum efficaciz, acida sibi vindicent, docuit *Sydenhamus*, (c) qui in variolis, pessimis confluentibus potui ordinario, mixta felicissimè exhibuit, irritis cæteris medicamentis. Quod in variolis *Sydenhamus*, illud *Boerhaavius*, (d) & *Ostendik Schacht* (e) in aphtis gangranosis experti sunt. Nec minùs pensanda videtur autoritas D.D. *Cartheuser*, (f) qui putat acidorum adsumtionem, in febribus putridis, & gangranosis esse maximè necessariam. Huic sententiæ calculum addit *Hoffmannus*, (g) cùm censet in morbis ab internâ putredine ortis, plus auxilii ab acidis, quàm ab ullo remedio reportari. Quid plura? *Boerhaavius* ipse commendando antiseptica, præcipuam virtutem aceti, eo modo extollit, ut existimet in corruptione mortiferâ in gangranoso reptatu, nullum simile medicamentum posse reperiri. Itaque ratione, & experientiâ compertum habemus antisepticorum usu, affectui faucium gangranoso medelam afferri tutissimam.

(a) Chart. Tom. IX. p. 46. Aphor. 5. §. 2.
(b) Van-Suieten T. II. §. 434.

(c) Prax. Med. Experim. p. 299.
(d) Prax. Med. Petav. p. 274.
(e) Inst. Med. Pract. Ultraj. ad Ren. in-4°. pag. 132.
(f) Rud. Mar. Med. T. I. p. 238.
(g) Observ. Physico-Chym. p. 185.

PRODEANT qui spem in venæ-sectione ponunt unicam, acutorum promptissimum remedium esse conclamitent. Ut in morbis inflammatoriis felicissimè, sic in gangrænosissimè succedit. In illis excessus virium temperandus, in his verò defectus corrigendus. Enimvero pueri, fœminæ, homines etiam texturâ tenuis, & laxæ, hoc affectu frequentius tentantur, diutius ægrotant, curantur difficilius. Robustiores contra, anginis inflammatoriis crudelius vexantur, & citissimè suffocantur. A phlebotomiâ autem, momentum virium multùm imminuitur, unde in affectu gangrænosissimo (a) secandam esse venam omnes confitentur. Hâc enim evacuatione vasa relaxantur, debilius jactantur humores, concresecunt, vigilix, delirium manent, ægri difficilius respirant, vis vitæ imminuitur, vis veneni incresecit: (b) & periculosa symptomata ruunt in pejus. Quid ergò inquit nonnulli? Si noxia est sanguinis missio, utilis erit alvi purgatio. Evacuaciones per alvum, aut per venam, non feliciores habuerunt exitus. Quid enim sit cathartici? revulsio, aut evacuatio. Cum autem ex revulsione, partes affectæ, liquido defraudentur; vasa jam debilia, imminuto fluido, atona fiunt; & citius putrescunt; ex evacuatione, plus auxilii esset reportandum; si materies morbifica, sedem non haberet in faucibus. Quid enim spondent cathartica? Sani humoris evacuationem, & propagationem promptiorem contagiosi. Hinc evacuationibus cujuscumque generis, ægrotum vires collabascunt, morbus verò invalescit. Illud evidentissime patet, plurimorum exemplo, qui post dolores summos, evacuationes nimias, & ægritudines continuas hoc morbo, (c) correpti, subito præfocabantur. Quid igitur tentandum? Scarificationes; minimè; mala malis adderes, eos crudeliter trucidares, quibus mors ipsa forsân miserata, parceret. Plures enim pueri, ex ferro, ori applicato, quàm ex affectione ipsâ, mutilati ceciderunt. Quid hâc tyrannide operaris? Separatur vivum à mortuo, hiant undique vasa dissecta, & hauriunt diffluens undique virus. Unde metus novæ gangrænx, at periculosioris. Si verò carnes corruptæ, à sanis non omnino extirpentur. Cur moribundum millies jugulare? Recrudescet enim malum ferocius. Lege authores, (d) sic censent. Vide quâ vehementiâ, eos qui partes illas fricant, extirpant, reprehenderint vocaverintque hominum carnifices. Confugiamus igitur ad antiputrida. Ratione proponuntur, suadentur autoritate, confirmantur experimentis.

(a) Heredia de morb. acut. p. 101.
(b) Fothergill. p. 98, & 76.

(c) Fothergill. p. 79.

(d) Alaym. p. 166.
It. Van-Suieten. T. II. p. 793.
It. D.D. Chomel in op. cit.

Ergo in ulcere Tonsillarum Gangrænosissimo, Antiseptica.

DOMINI DOCTORES DISPUTATURI.

M. Carolus-Francisus Boutigny des Preaux.

M. Josephus-Maria-Francisus de la Sône, Regiæ Scientiarum Academiæ Socius, & Censor Regius.

M. Francisus Mery, utriusque Pharmaciæ Professor.

M. Petrus Lalouette.

M. Julianus Buffon.

M. Joannes-Baptista du Bois, Professor Regius Emeritus.

M. Petrus-Josephus Macquer, Regiæ Scientiarum Academiæ Socius.

M. Petrus Bercher.

M. Guillelmus-Josephus de l'Epine, Exdecanus & Academiæ Censor.

Proponebat Parisiis, CAROLUS-AUGUSTINUS VANDERMONDE, Macacæus apud Sinas, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, A. R. S. H. 1749, à sextâ ad meridiem.